

Opatření Evropské unie v reakci na světovou finanční krizi

Ing. Marcela Cupalová

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

obsah:

ZÁVĚRY ECOFIN A EVROPSKÉ RADY	2
RADA MINISTRŮ FINANČÍ EU (ECOFIN) 7. 10. 2008	2
SUMMIT EVROPSKÉ RADY 16. 10. 2008	2
ZÁVĚRY ECOFIN 2. PROSINCE 2008	4
EVROPSKÁ RADA Z 11. A 12. 12. 2008.....	5
OPATŘENÍ KOMISE V REAKCI NA SVĚTOVOU FINANČNÍ KRIZI.....	6
PLÁN EVROPSKÉ HOSPODÁŘSKÉ OBNOVY	6
DOČASNÝ RÁMEC PRO STÁTNÍ PODPORY	13
REKAPITALIZACE FINANČNÍCH INSTITUCÍ	13

Závěry ECOFIN a Evropské rady**Rada ministrů financí EU (ECOFIN) 7. 10. 2008**

Rada ministrů financí EU (ECOFIN) 7. 10. 2008 se v reakci na krizi dohodla na **zvýšení garancí na bankovní vklady z 20 000 na 50 000 EUR** a na podpoře systémových finančních institucí.

Summit Evropské rady 16. 10. 2008

Finanční krize byla také (spolu s bojem proti klimatickým změnám) hlavním tématem **summitu Evropské rady 16. 10.**, kde se předsedové vlád členských států měli původně zabývat Lisabonskou smlouvou, turbulence na trzích ovšem toto téma vytlačily do pozadí.

Summit schválil **záchranný plán pro finanční sektor**, který předcházející neděli odsouhlasily státy eurozóny. Tento plán zahrnuje poskytnutí potřebné likvidity bankám, vládou garantované vklady a mezibankovní výpůjčky a podporu ohrožených bank.¹ Na **garanci úvěrů a vkladů** a na **opětovné získání kapitálu bank** by měly státy EU uvolnit **přes dva biliony eur**. Některé státy, včetně České republiky, měly k plánu výhrady. Výhrady se týkaly především porušování pravidel hospodářské soutěže, zvláště neomezených garancí některých zemí na všechny vklady v bankách, které podle České republiky poškozují ostatní členské státy. Do závěrečného dokumentu nakonec byly nakonec prosazeny určité pojistky, které měly znemožnit, aby při sanaci bankovního sektoru nebyla porušována unijní pravidla pro státní pomoc a nebyla narušována hospodářská soutěž.²

Závěry Evropské rady dále zdůrazňují, že pro zajištění důvěry ve finanční a bankovní systém a pro ochranu zájmů vkladatelů a investorů je rovněž důležité, aby **finanční instituce důsledně prováděly doporučení týkající se transparentnosti** jejich závazků a rizik. **Odměny vrcholových manažerů** by měly odpovídat jejich skutečnému výkonu, což platí i pro odstupné (tzv. „**zlaté padáky**“), jehož výše by měla odpovídat skutečnému přínosu daného manažera k úspěchu společnosti. Stejně tak je třeba dbát na to, aby výnosy z

¹ Evropská rada ovšem zároveň zdůraznila, že opatření na podporu finančních institucí, které se ocitly v nesnázích, by měla být doplněna opatřeními, která umožní zajistit ochranu daňových poplatníků, odpovědnost manažerů a akcionářů a ochranu legitimních zájmů ostatních subjektů na trhu.

² http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/francie-svolava-mimoradny-summit-eu-kvuli-financi-krizi_86950.html

akciových opcí nebo systém odměňování, zejména ve finančním odvětví, nevedly k přijímání nadměrného rizika nebo přílišnému zaměření na krátkodobé cíle.

Evropská rada dále vyzývá k rychlému posouzení příštího legislativního návrhu Komise, jehož cílem je posílit **rámec pro ratingové agentury** a dohled nad nimi na evropské úrovni. V zájmu zajištění ochrany střadatelů vyzývá k urychlenému přijetí rozhodnutí ohledně vypracování **evropských pravidel týkajících se zabezpečení vkladů**. Evropská rada přivítala také **rozhodnutí o účetních standardech platných pro finanční instituce** a o jejich výkladu přijaté za účelem stanovení vyváženějšího způsobu zachycování skutečné hodnoty jejich aktiv.

Summit EU rovněž **vyzval k posílení regulace finanční institucí**, které prosazoval francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Evropská rada zároveň vyzvala národní regulátory ke schůzkám, které se mají uskutečnit nejméně jednou měsíčně, a jejichž cílem je výměna informací. Evropská unie navíc v závěrečném dokumentu **vyzývá k urychlení prací na směrnici o kapitálové přiměřenosti**, která počítá s **přeskupením pravomocí jednotlivých národních regulátorů**.

Evropská unie musí podle Závěrů Rady usilovat spolu se svými mezinárodními partnery o skutečnou a **úplnou reformu mezinárodního finančního systému** založenou na zásadách transparentnosti, spolehlivosti bank, odpovědnosti, integrity a globálního řízení. Unie by měla urychleně přijmout náležité iniciativy ve vzájemné shodě se svými hlavními partnery a mezinárodními finančními institucemi, což by mělo vést k rozhodnutím o **transparentnosti, globálních pravidlech regulace, přeshraničního dohledu, krizového managementu, vytvoření varovného systému**.

Představitelé členských zemí rovněž souhlasili s **vytvořením krizového finančního centra**, které má vydávat varování, poskytovat informace, hodnotit problémy na finančních trzích a zejména napomáhat vzájemné koordinaci kroků mezi členskými státy. Každý členský stát se bude moci na toto centrum kdykoli obrátit a centrum mu zajistí okamžitou a důvěrnou informaci od úřadujícího předsednictví, předsedy ECB (ve spojení s ostatními evropskými centrálními bankami), předsedy Komise a předsedy euroskupiny. Centrum bude založeno na existujících administrativních strukturách.

Evropská rada rovněž vyjádřila **zpětně souhlas s opatřeními**, která již přijala Evropská centrální banka, národní centrální banky a vlády v souladu se zásadami tohoto plánu a při dodržování smlouvy. Vnitrostátní opatření, která již schválila Komise, jsou i nadále aplikovatelná. Evropská rada zároveň vyzývá **členské státy**, aby dbaly na **dodržování těchto zásad** rovněž ve svých budoucích vnitrostátních opatřeních a aby **zohlednily možný dopad svých rozhodnutí na ostatní členské státy**.

Evropská rada se ale na druhou stranu shodla také na tom, že za současné mimořádné situace musí být **uplatňování evropských předpisů probíhat rychle a pružně**. Evropská rada proto **podpořila Komisi**, která v tomto duchu uplatňuje pravidla týkající se **politiky hospodářské soutěže**, zejména pak státních podpor.

Evropská rada zároveň požaduje po **Komisi**, aby vypracovala příslušné návrhy ohledně **nezbytných kroků na podporu poptávky a investičních zakázek**, především pak na podporu evropského průmyslu. Zároveň zdůrazňuje, že je důležité pokračovat v **strukturálních reformách** a přispět tak k obnovení růstu a zvýšení zaměstnanosti v Evropě. Evropská rada také **uvítala rozhodnutí EIB zmobilizovat 30 miliard EUR na podporu malých a středních podniků** v EU a její odhodlání posílit svoji intervenční kapacitu, pokud jde o projekty týkající se infrastruktury.

Rozpočtové politiky členských států by se měly i nadále pohybovat v mezích evidovaného **Paktu o stabilitě a růstu**, při jehož uplatňování by měla být rovněž zohledněna mimořádná situace, ve které se EU nachází, jak ostatně stanoví pravidla tohoto paktu.^{3 4}

Závěry ECOFIN 2. prosince 2008

Ve svých závěrech pro Evropskou radu z **2. prosince** pak **ECOFIN** vyzývá Komisi, aby přijala **směrnici o rekapitalizačních opatřeních**, která by stanovovala principy a podmínky pro jednotlivé typy rekapitalizace. Rekapitalizace má rozlišovat mezi zdravými a problematickými bankami, brát v úvahu doporučení ECB a být konzistentní s cílem zajistit dostatečné financování reálné ekonomiky. ECOFIN také dosáhl **politické dohody o zvýšení garancí vkladů z 50 000 na 100 000 EUR**. Vyzývá zároveň Komisi, aby promptně zrevidovala garance vkladů a rekapitalizační opatření v jednotlivých zemích. ECOFIN dále požadoval dodání zprávy o pokroku v oblasti transparentnosti finančních institucí od EK a Evropské centrální banky (na jaře 2009) a souhlasil s **nutností evropského dohledu nad ratingovými agenturami a vylepšením oceňovacích standardů**. Rada se také **shodla na obecném přístupu k dvěma klíčovými směrnici** - Směrnici o kapitálové přiměřenosti v bankovním sektoru (CRD) a Směrnici o solventnosti II v pojišťovnictví.

Směrnice o kapitálové přiměřenosti v bankovním sektoru posiluje řízení likvidních rizik, zlepšuje kvalitu vlastních zdrojů bank definicí konzistentních pravidel týkajících se hybridních nástrojů a přezkoumává nouzové režimy. Stanoví také limit (do r. 2012), kdy musí banky nahlašovat stanovené údaje v jednotném formátu a určené frekvenci. Zajišťuje navíc, aby původce nesl část rizika a aby investoři byli dobře seznámeni s finančním produktem, do něhož investují.

Směrnice o solventnosti v oblasti pojišťovnictví by se prostřednictvím stanovených požadavků opatrnosti, citlivých k riziku, měla stát podnětem pro lepší rizikový management a lepší zvažování rizik podstupovaných pojišťovnami. Obě směrnice zároveň posilují dohled nad přeshraničními finančními skupinami, a to **zřízením kolegia** (prof. sdružení) **kontrolorů** a zvýšenou koordinací mezi dozorčími orgány v klíčových oblastech. Obě směrnice by měly být přijaty před koncem mandátu současného EP.

Rada také souhlasí s nutností posílení a **zlepšení fungování kontrolních výborů**, a to přijetím principu kvalifikované většiny a mechanismu „podrob se nebo vysvětlí“ při hlasování. Rada také vítá připsání specifických úkolů těmto výborům, jako např. mediace, poskytování právně nezávazných doporučení a směrnic, školení a výměna zaměstnanců. Tyto úkoly jsou již zahrnuty ve výše zmíněných směrnici. Zároveň by měly být **modifikovány**

³ <http://www.euroskop.cz/38/2710/clanek/rada-eu-resila-financni-krizi-a-klimaticke-zmeny/>

⁴ Závěry Rady, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/CS/ec/103455.pdf,
http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=339084&id_seznam=

mandáty kontrolorů na národní úrovni, aby byli při své práci schopni brát v úvahu evropskou dimenzi svých povinností.

Dále Ecofin navrhuje **napravit případné procyklické efekty opatrnostních a účetních standardů** (vytvoření pracovní skupiny a legislativní akce Komise). Požaduje také kroky, aby systém odměňování nepodporoval přílišné riskování, zvláště ve finančním sektoru, a vybízí členské státy, aby implementovaly doporučení Komise v této oblasti, jež by mělo být dále aktualizováno za účelem efektivnější kontroly akcionářů a posilování vazby mezi odměňováním a výkonem (včetně zlatých padáků). Zdůrazňuje také nutnost lepší připravenosti na zvládání finančních krizí, zvláště **přeshraničního krizového managementu pro zvládání systémových krizí** a vítá záměr Komise vydat za tímto účelem Bílou knihu. Požaduje také zvýšení transparentnosti na trhu se swapovými úvěry, zlepšení dohledu a integrace finančních trhů a zvýšení transparentnosti na trhu s deriváty cenných papírů nekótovaných na burze.

Evropská Rada z 11. a 12. 12. 2008

Evropská Rada z 11. a 12. 12. pak vyzvala k **úplnému a rychlému provedení opatření** za přispění všech dotčených subjektů a **v souladu s rámcem schváleným Radou ECOFIN** dne 2. prosince 2008. Vyjadřuje také přání, aby jednání s Evropským parlamentem vyústila v **rychlé přijetí legislativních rozhodnutí**, u nichž se Rada dohodla na obecném přístupu⁵. Rovněž vyzývá k rychlému přijetí rozhodnutí v ostatních záležitostech, jež byly stanoveny za prioritní, zejména o ratingových agenturách, finančním dohledu a účetních standardech.

Evropská rada dále **potvrdila evropský plán hospodářské obnovy** (Sdělení Komise ze dne 26. listopadu 2008), který představuje soudržný rámec jak pro činnost, kterou bude třeba vykonat na úrovni Unie, tak pro opatření, o kterých budou rozhodovat jednotlivé členské státy s přihlédnutím ke své konkrétní situaci.

Pokud jde o činnost Evropské unie, **Evropská rada podpořila zejména:**

- **navýšení intervencí Evropské investiční banky ve výši 30 miliard EUR** v letech 2009–2010, především **ve prospěch malých a středních podniků**, pro obnovitelnou energii a čistou dopravu (zejména ve prospěch automobilového odvětví), jakož i **vytvoření Evropského fondu 2020 pro energii, změnu klimatu a infrastrukturu** („fond Marguerite“) v partnerství s vnitrostátními institucionálními investory;
- **zjednodušení postupů a rychlejší provádění programů** financovaných z **Fondu soudržnosti, ze strukturálních fondů nebo z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova** za účelem posílení **investic do infrastruktury** a v oblasti **energetické účinnosti**;
- na základě seznamu konkrétních projektů, který předloží Komise - a se zohledněním odpovídající zeměpisné rovnováhy - **mobilizaci možností, které umožní posílit v rámci rozpočtu Společenství investice** do těchto odvětví a **rozvíjet prostřednictvím**

⁵ Návrhy směrnic o kapitálových požadavcích na banky, o solventnosti pojišťoven, o subjektech kolektivního investování do převoditelných cenných papírů a o ochraně vkladů stádatelů.

legislativních iniciativ vysokorychlostní Internet, včetně oblastí s nedostatečným pokrytím,

- rychlé zavedení **doplňkových opatření na podporu zaměstnanosti**, zejména ve prospěch nejzranitelnějších skupin obyvatelstva, jež má provést **Evropský sociální fond**, přičemž zvláštní pozornost bude věnována **nejmenším podnikům**, a to **snížováním nemzdových nákladů na práci**,
- **mobilizaci prostředků** ve prospěch zaměstnanosti v klíčových odvětvích evropské ekonomiky, zejména **prostřednictvím Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci**, a to i díky zlepšení a zrychlení jeho postupů,
- **možnost pro členské státy**, které si to přejí, **uplatňovat v některých odvětvích snížené sazby DPH**. Evropská rada žádá Radu ve složení pro hospodářské a finanční záležitosti, aby tuto otázku vyřešila do března roku 2009,
- **dočasné překročení prahové hodnoty „de minimis“ po dobu dvou let v souvislosti se státní podporou pro částky do 500 000 EUR** a úpravu příslušného rámce, což je nezbytné pro zvýšení podpory podnikům, zejména malým a středním, a dále **úplné provedení akčního plánu pro iniciativu „Small Business Act“**, který Rada přijala dne 1. prosince 2008;
- **používání zrychlených postupů uvedených ve směrnicích o zadávání veřejných zakázek**, což je odůvodněno výjimečnou povahou stávající hospodářské situace, v letech 2009 a 2010 s cílem zkrátit délku výběrového řízení z 87 na 30 dnů v případě nejpoužívanějších postupů pro velké veřejné projekty;
- pokračování v celkovém a významném **snížování administrativní zátěže podniků**.

Podle Závěrů Evropské rady **musí Komise za současné situace i nadále uplatňovat pravidla hospodářské soutěže způsobem, který umožňuje jednat rychle a pružně**. Evropská rada v této souvislosti vítá zejména skutečnost, že Komise přijala **nové hlavní směry pro finanční instituce**, a vyzývá k jejich urychlenému provedení.

Opatření Komise v reakci na světovou finanční krizi

Evropská komise v reakci na finanční krizi představila svůj „**Plán evropské hospodářské obnovy**“. Zároveň také **uvolnila svá pravidla** a zjednodušila procedury **pro poskytování státních podpor** podnikům a přijala **směrnice týkající se rekapitalizace bank**.

Plán evropské hospodářské obnovy

Plán evropské hospodářské obnovy⁶ představila Evropská komise 27. 11. 2008. Podle Komise je vzhledem k rozsahu krize, které nyní čelíme, nutný dostatečně silný koordinovaný přístup na úrovni EU, který by obnovil důvěru spotřebitelů a podnikatelů. Nutná je přitom spolupráce mezi všemi existujícími politickými úrovněmi EU a na vnitrostátní úrovni. Většina politicko-ekonomických pák, zejména těch, které krátkodobě stimulují poptávku spotřebitelů (jejíž pokles má také negativní dopad na investice a zaměstnanost), se totiž nachází v rukou

⁶ Sdělení Komise Evropské radě: Plán evropské hospodářské obnovy, KOM(2008) 800, 27. 11. 2008

členských států. Také výchozí situace členských států, pokud jde o možnosti zásahu v rozpočtové oblasti, je různá. Řádně koordinované vnitrostátní akce mohou být proto souběžně zaměřeny na různé cíle.⁷

Plán evropské hospodářské obnovy navrhuje proticyklickou makroekonomickou reakci na krizi ve formě ambiciózního souboru opatření na podporu reálného hospodářství s cílem zabránit hluboké recesi. **Plán je zakotven v Paktu o stabilitě a růstu a Lisabonské strategii pro růst a zaměstnanost.** Jeho součástí je **okamžitý rozpočtový impuls ve výši 200 miliard EUR** (1,5 % HDP EU), který se skládá:

- z rozšíření rozpočtu členskými státy o **170 miliard EUR** (přibližně 1,2 % HDP EU)

- **finančních prostředků EU** na podporu okamžitých opatření ve výši **30 miliard EUR** (přibližně 0,3 % HDP) z rozpočtu EU a od Evropské investiční banky. Komise navrhuje využít prostředky přístupné v rámci stropů finančního rámce, které by jinak zůstaly nevyužity. Vzhledem k tomu, že Komise došla k závěru, že **prostředky nemohou být přesunuty v rámci podkapitoly 1a**,⁸ Komise navrhuje, aby bylo **dodatečných 5000 mil EUR** (3500 mil. EUR v roce 2009, 1500 mil. v roce 2010) **uvolněno z marginů kapitoly 2** „Zachování a správa přírodních zdrojů“ ve prospěch podkapitoly 1a (roční stropy prostředků na závazky by měly být v roce 2008 zvýšeny o 3000 mil. EUR, v roce 2009 o 2000 mil. EUR).⁹

Příspěvek členských států by měl podle Komise mít pozitivní a rychlý dopad na evropské hospodářství a zaměstnanost a měl by doplnit úlohu automatických stabilizátorů. **Výdaje a / nebo snížení daní**, jež jsou součástí tohoto rozpočtového stimulu, by měly být v souladu s flexibilitou uvedenou v Paktu o stabilitě a růstu¹⁰ a měly by posílit strukturální reformy Lisabonské strategie. Tento rozpočtový stimul by měl být dočasný, členské státy by se měly zavázat k zastavení zhoršování rozpočtové situace a ke stanoveným střednědobým cílům.

Vedle měnových a rozpočtových stimulů, které mají okamžitý dopad na růst a zaměstnanost, musí podle Komise plán obnovy obsahovat také **ambiciózní agendu strukturální reformy**, která bude přizpůsobena potřebám jednotlivých členských států. Strukturální reformy jsou podle Komise nezbytné k řešení některých výchozích hlavních příčin současné krize a k posílení schopnosti evropské ekonomiky přizpůsobit své kapacity potřebné k rychlému ozdravení, některé strukturální reformy mohou také krátkodobě přispět k podpoře celkové

⁷ Mohou krátkodobě zmírnit recesi. Mohou však také podporovat strukturální reformy, které jsou potřebné k tomu, aby EU vzešla z krize silnější, aniž by byla dlouhodobě narušena rozpočtová udržitelnost

⁸ Cílem je posun směrem k nízkouhlíkové ekonomice, aniž by to bylo na úkor jiných prioritních programů a aktivit financovaných v rámci podkapitoly 1a, musí být také zachovány dostatečné marginy podkapitoly a nemohou být proto využity k financování dodatečných aktivit plánovaných v Evropském plánu obnovy.

⁹ Commission of the European Communities: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council concerning the revision of the multiannual financial framework (2007 – 2013). Proposal for a decision of the European Parliament and of the Council amending the Interinstitutional Agreement of 17 May 2006 on budgetary discipline and sound financial management as regards the multiannual financial framework.

¹⁰ Revize Paktu z roku 2005 umožňuje lepší zohlednění cyklických podmínek při posilování střednědobé a dlouhodobé rozpočtové disciplíny. Výsledný rámec je v příznivých dobách přísnější a v méně příznivých časech umožňuje větší flexibilitu. Mimořádné okolnosti (finanční krize a recese) ospravedlňují podle Komise koordinované navýšení rozpočtu v EU. U některých členských států to může vést i k porušení 3 % referenční hodnoty HDP. Pro členské státy, které mají nadměrný schodek, budou muset být včas přijata nápravná opatření, která budou v souladu s hospodářskou obnovou, aby byly nadměrné schodky včas odstraněny, čímž bude zajištěna dlouhodobá udržitelnost stavu rozpočtů.

poptávky. Plán obnovy klade zvláštní důraz na inovace a uplatňování **ekologického hlediska investic**. EU může pro tato opatření plnit funkci katalyzátoru, politiky a **finanční prostředky EU mohou členským státům pomoci udržet nebo zvýšit investice**, které vedou k vytváření pracovních míst, podporují poptávku apod.

Současná krize vyžaduje také zesílené intervence ze strany skupiny **Evropské investiční banky**.¹¹ Evropská investiční banka zvýší své roční intervence v EU v příštích dvou letech o přibližně **15 miliard EUR**. Tato zvýšená činnost bude mít **podobu půjček, aktiv, záruk a financování sdílení rizik**, čímž podpoří také pozitivní vyrovnání dodatečných investic ze soukromých zdrojů. Balíček navržený Evropskou investiční bankou by měl pomoci mobilizovat doplňkové soukromé zdroje za účelem podpory dalších investic během příštích dvou let. Zvýšení finanční aktivity EIB má být umožněno rozhodnutím členských států o začlenění rezerv Evropské investiční banky za účelem posílení jejího kapitálového základu na **60 miliard EUR**, což by podle Komise mělo poskytnout viditelný politický signál trhům a zvýšit úvěrovou činnost banky.

Akce ve čtyřech prioritních oblastech Lisabonské strategie

Některé akce navrhované v této části mají za **cíl přímo urychlit financování EU** a přispět tak ke stimulaci hospodářství fiskálními opatřeními a pomocí členským státům s prováděním jejich politik. Smyslem jiných akcí je **zlepšit rámcové podmínky pro budoucí investice**, snížit administrativní zátěž a urychlit inovace.

1) Ochrana zaměstnanosti

Komise **navrhuje zjednodušit kritéria pro poskytování podpor z Evropského sociálního fondu a zvýšit výplatu záloh určených na začátek roku 2009** (tj. upravit plán výdajů), aby členské státy měly dříve přístup k částce ve výši až **1,8 miliard EUR**.

Důvodem je posílení aktivačních režimů v rámci strategie flexicurity, především u pracovníků s nízkou kvalifikací (poradenství, školení, rekvalifikace, dotované zaměstnávání, granty pro OSVČ apod.), podpora nejzranitelnějších subjektů a zlepšení monitoringu nabídky volných míst a rozvoj dovedností v reakci na tuto nabídku.

Komise rovněž navrhne **přepracování pravidel pro Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci, včetně rozpočtových prostředků**, které jsou pro tento fond k dispozici, aby byla schopná rychleji zakročit v klíčových odvětvích, a to buď spolufinancováním školení a pracovního umístění těch, kteří byli propuštěni, nebo pro udržení kvalifikované pracovní síly, která bude potřeba, jakmile se hospodářství začne vzmáhat.

Členské státy by podle Komise měly zvážit **snížení poplatků sociálního zabezpečení u nižších příjmových kategorií** s cílem zlepšit zaměstnatelnost pracovníků s nižší kvalifikací. Členské státy by měly rovněž zvážit zavedení inovativních řešení (např. poukázek na služby domácí péče a péče o dítě, dočasné dotace pro nábor pracovníků ze skupin zranitelných osob), která jsou již v některých částech Unie úspěšně praktikována.

¹¹ Evropská investiční banka je institucí EU a zároveň bankou s vlastní právní subjektivitou. Protože je součástí EU, musí dodržovat legislativu a sektorové politiky EU. Zároveň jsou ovšem rozhodnutí EIB na orgánech EU nezávislá. Také **velkou většinu finančních zdrojů, kterými EIB disponuje, získává na mezinárodních finančních trzích**.

Komise také vyzývá Radu, aby před svým jarním zasedáním v roce 2009 přijala navrhovanou směrnici, na jejímž základě by se natrvalo **snížily sazby DPH ze služeb s vysokým podílem lidské práce**.

2) Podpora podnikání

Co se týká finančních zdrojů pro podniky, Evropská investiční banka (dále „EIB“) sestavila balíček ve výši **30 miliard EUR na úvěry malým a středním podnikům**, což představuje zvýšení o 10 miliard EUR v porovnání s běžným objemem půjček EIB v tomto odvětví.

EIB rovněž zvýší prostředky na **půjčky středně velkým společnostem**, které jsou klíčovým odvětvím hospodářství EU, a to o **1 miliardu EUR** za rok. EIB dále postoupí dodatečnou 1 miliardu EUR Evropskému investičnímu fondu (dále „EIF“) na mezaninový finanční nástroj.

Komise ve svém Plánu dále slibuje připravit **balíček zjednodušujících opatření**, kterým by se měly **urychlit rozhodovací procesy při poskytování státní podpory**. Komise také dočasně zplnomocní členské státy k tomu, aby podnikům zjednodušily přístup k finančním zdrojům prostřednictvím dotovaných záruk a úvěrových dotací do výrobků, které přesahují úroveň norem EU v oblasti životního prostředí¹².

Na základě aktu o drobném podnikání a s cílem podstatně snížit administrativní zátěž pro podniky a zvýšit jejich finanční toky pro podnikatele by Evropská unie a členské státy měly:

- zajistit, aby bylo možné **založit podnik** kdekoliv v EU **během tří dnů a s nulovými náklady** a aby mohly být formální požadavky na nábor prvního zaměstnance vyřízeny prostřednictvím **jednoho kontaktního místa**;
- zrušit požadavek předkládání výroční zprávy pro mikropodniky¹³ a **omezit požadavky na základní jmění evropské soukromé společnosti na jedno euro**;
- urychlit přijetí návrhu **statutu evropské soukromé společnosti**, aby se již od začátku roku 2009 malým a středním podnikům (dále MSP) ulehčilo vykonávání přeshraniční obchodní činnosti a umožnilo se jim fungovat na základě jednotného souboru pravidel pro obchodní společnosti v celé EU;
- zajistit, aby **veřejné orgány hradily faktury** za dodávky a služby **do jednoho měsíce**, čímž by se snížily problémy s likviditou, a aby akceptovaly způsob elektronické fakturace jako ekvivalent fakturace klasické.¹⁴

¹²Toho se dosáhne zvýšením současného povolené mezní částky (safe-harbour threshold) pro rizikový kapitál ze 1,5 milionu EUR na 2,5 milionu EUR povolením (za určitých podmínek a dodržení maximálních hodnot):

- a) poskytnout podporu na záruky pro půjčky určitým podnikům, které mají potíže úvěry získat;
- b) poskytnout podporu do výše 50 % (u malých a středních podniků) a do výše 25 % (u velkých společností) referenční sazby, a to u investičních úvěrů na výrobu produktů, které předčasně plní či přesahují nové normy Společenství, které zvyšují úroveň ochrany životního prostředí a nejsou prozatím v účinnosti.

¹³ Odhadované úspory by pro tyto podniky představovaly ročně 7 miliard EUR)

¹⁴ To by mohlo snížit náklady až o 18 miliard EUR. Měla by se rovněž vyrovnat jakákoli zpoždění plateb způsobená veřejnými institucemi;

- snížit poplatky za **patentové přihlášky** a za spravování patentu až o 75 % a o polovinu omezit náklady na obchodní značku EU.

3) Infrastruktura a energie

Politika soudržnosti představuje s finanční částkou přes 347 miliard EUR na období 2007–2013 významnou podporu veřejných investic členských států a regionů. Existuje tu však riziko, že tlak na národní rozpočty zpomalí tempo plánovaného investování. Pro okamžité posílení hospodářství **by mělo být provádění strukturálních fondů zrychleno**. Za tímto účelem Komise navrhne **zvýšit předběžné financování programů s cílem dát dříve (v roce 2009) k dispozici až 4,5 miliard EUR**. Komise navrhne také další opatření na urychlení realizace větších investičních projektů, aby se **usnadnilo využívání fondů** na finanční inženýrství, **zjednodušilo nakládání se zálohami** vyplacenými příjemcům státní podpory a aby se u všech fondů **rozšířily možnosti způsobilých výdajů** na paušálním základě.

Přínejmenším v posledních dvou letech se pravděpodobně z **rozpočtu EU nevydají veškeré prostředky**, které jsou ve finančním rámci stanoveny. Z tohoto důvodu Komise ve svém plánu obnovy navrhuje, aby se **v letech 2009 a 2010 uvolnila dodatečná částka 5 miliard EUR na projekty transevropského energetického propojení a širokopásmové infrastruktury**.¹⁵ 1,75 mld. EUR by mělo směřovat na projekty elektrického a plynového propojení, 0,5 mld. na projekty na podporu větrné elektřiny, 1,25 mld. na projekty zachycování a uložení uhlíku, v rámci rozvoje venkova pak 1 mld. EUR na infrastrukturu pro širokopásmový internet a 0,5 mld. na opatření pro čelení novým výzvám identifikovaná v rámci „Health Check“ zemědělské politiky.¹⁶ K realizaci tohoto záměru se bude muset Rada a Evropský parlament **dohodnout na změně finančního rámce, avšak nepřekročit hranice současného rozpočtu** (viz návrh Komise uvedený výše). Komise zdůrazňuje, že je třeba navrhovaná opatření přijmout rychle, **do roku 2009 proto zahájí nabídkové řízení na transevropské dopravní projekty (TEN-T) v hodnotě 500 milionů EUR**, což by znamenalo zahájení stavební činnosti před koncem roku 2009. Tak by se **dříve využily stávající finanční prostředky**, které by byly přerozděleny do střednědobého přezkumu víceletého programu pro TEN-T v roce 2010.

EIB významně zvýší financování problematiky změny klimatu, energetického zabezpečení a investic do infrastruktury až na 6 miliard EUR ročně, přičemž rovněž **urychlí provádění dvou inovativních finančních nástrojů**, které vyvinula společně s Komisí, tj. finanční nástroj pro sdílení rizik na podporu výzkumu a vývoje a nástroj pro úvěrové záruky pro projekty TEN-T ke stimulaci vyšší účasti soukromého sektoru. **Evropská banka pro obnovu a rozvoj** více než zdvojnásobí své úsilí o dosažení energetické účinnosti, zmírnění změny klimatu, financování obcí a jiných služeb infrastruktury, což by mohlo **s pomocí mobilizace zdrojů soukromého sektoru vést k investicím do výše 5 miliard EUR**.

Společnou akcí by dále členské státy a orgány EU měly přijmout okamžitá opatření na **zlepšení energetické účinnosti obytných a veřejných budov** a propagovat rychlé zavádění ekologických produktů. Komise bude spolupracovat s EIB a několika národními bankami pro

¹⁵ Zrychlení investic do infrastruktury podle Komise nejen zmírní dopad krize na stavebnictví, u něhož dochází ve většině členských zemí k prudkému poklesu, ale zároveň posílí dlouhodobě udržitelný růstový potenciál Evropy. Významné transevropské projekty v energetice by také napomohly zvýšit energetickou bezpečnost EU a napojit na evropskou elektrickou síť více členských států.

¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „Investing today for tomorrow's Europe – Financial Aspects, Brusel, 4.2.2009

rozvoj na **zřízení Fondu pro energii, změnu klimatu a infrastrukturu 2020**, který bude financovat kapitálové a kvazikapitálové projekty v této oblasti. Komise také navrhuje pozměnit nařízení o strukturálních fondech a vyzývá členské státy, aby přepracovaly své operační programy strukturálních fondů tak, aby věnovaly větší pozornost investicím do energetické účinnosti a rovněž financování sociálního bydlení.

Komise navrhne také **snížené sazby DPH na ekologické výrobky a služby**, čímž by mělo být dosaženo především vyšší **energetické účinnosti budov** a podporuje členské státy, aby spotřebitelům poskytovaly další podněty ke stimulaci poptávky po ekologicky šetrných výrobcích.

4) Výzkum a inovace

Vzhledem k tomu, že finanční krize a následné omezení jak veřejných, tak soukromých finančních zdrojů mohou vést ke zpoždění nebo podstatnému snížení plánovaných investic do VaV a do vzdělávání, což zásadně poškozuje kapitál a odborné znalosti a má tak velmi negativní dopad na evropský růst a vyhlídky zaměstnanosti ve střednědobém až dlouhodobém horizontu, Komise navrhuje zahájit **3 významná partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem**, aby podpořila inovace ve výrobě, zejména ve stavebnictví a v automobilovém průmyslu, které v současné době čelí v důsledku krize propadu poptávky (a musejí zároveň čelit výzvám souvisejícím s přechodem na ekologické hospodářství).

V automobilovém odvětví jde o iniciativu „evropská zelená auta“, která zahrnuje výzkum široké škály technologií a inteligentní energetickou infrastrukturu, jež jsou nezbytné k dosažení průlomového výsledku ve využívání obnovitelných a neznečišťujících zdrojů energie, v bezpečnosti a plynulosti dopravy. **Partnerství by bylo financováno Společenstvím, EIB, průmyslovými podniky a z příspěvků členských států**, a to prostřednictvím **kombinovaného finančního rámce v minimální výši 5 miliard EUR**. EIB by v této souvislosti poskytla výrobcům automobilů a jejich dodavatelům nákladově **zdůvodněné půjčky na financování inovací**, především technologií, které zlepšují bezpečnost automobilů a jejich vliv na životní prostředí, jako jsou např. elektromobily. Do iniciativy by měla být zahrnuta i opatření na straně poptávky, jako je např. snížení poplatků za registraci a silničních daní členskými státy pro vozidla s nižšími emisemi nebo snahy o sešrotování starých aut.

V odvětví stavebnictví jde o iniciativu „evropské energeticky účinnější budovy“, jejímž cílem je podporovat zelené technologie a vývoj energeticky účinnějších systémů a materiálů v nových a rekonstruovaných budovách s cílem zásadně snížit jejich energetickou spotřebu a emise CO₂.¹⁷ Iniciativa by se měla týkat i sítě regionálních a místních orgánů (pro veřejné zakázky). **Výše obálky pro toto partnerství se odhaduje na 1 miliardu EUR**.

Cílem **iniciativy „továrny budoucnosti“** je napomoci výrobcům ve všech odvětvích průmyslu (především MSP) přizpůsobit se celosvětovým konkurenčním tlakům tím, že se zdokonalí technologický základ výroby v EU cestou vývoje a integrace základních technologií budoucnosti, jako jsou např. inženýrské technologie pro přizpůsobivé stroje a průmyslové postupy, informační a komunikační technologie a pokročilé materiály. **Výše finančního rámce určeného na toto opatření se odhaduje na 1,2 miliardy EUR**.

¹⁷ V současné době budovy představují 40 % spotřeby energie.

Členské státy a soukromý sektor by měly **zvýšit plánované investice do vzdělávání a do VaV** (v souladu s jejich vnitrostátními cíli pro oblast VaV). Rovněž by měly zvážit způsoby, jak **zvýšit investice soukromého sektoru do VaV**, například poskytováním daňových pobídek, grantů a/nebo dotací., a měly by nadále investovat do vzdělání.

Komise a členské státy by měly spolupracovat se zúčastněnými subjekty na vytvoření **strategie pro vysokorychlostní internet** za účelem zkvalitňování a rozšiřování sítí.¹⁸ Také s ohledem na aktualizaci výkonu stávajících sítí by členské státy měly navíc podpořit návrh Komise uvolnit spektrum pro bezdrátový širokopásmový internet. Komise využije finanční prostředky uvedené v opatření 5 a poskytne **dodatečnou 1 miliardu EUR** na investice do těchto sítí pro období 2009/2010.

Globální řešení

Evropská obnova bude podle Komise záviset na schopnosti evropských společností maximálně využívat možnosti, které nabízejí globální trhy. Komise proto podporuje co největší otevření trhu a dodržování pravidel WTO. K dosažení tohoto cíle by Evropa měla dosáhnout včasného **schválení dohody o světovém obchodu** v rámci jednání kola Světové obchodní organizace (WTO) z Doha.

Celosvětová obnova bude také z velké části záviset na trvale udržitelné hospodářské výkonnosti transformujících se a rozvojových ekonomik. EU se proto bude podílet také na užší mezinárodní makroekonomické spolupráci, včetně spolupráce s transformujícími se zeměmi, která byla navržena k obnově růstu, k zamezení negativních dopadů krize a k podpoře rozvojových zemí. EU bude nadále **podporovat hospodářskou a sociální konsolidaci kandidátských zemí a zemí západního Balkánu** a za tímto účelem **poskytne 120 milionů EUR v rámci balíčku „reakce na krizi“**, na nějž bude **navázána částka 500 milionů EUR v půjčkách od mezinárodních finančních institucí**.

Pozice členských států

Z prvních jednání je možné konstatovat skeptický postoj **Německa** k dalším fiskálním stimulům, zvláště k jejich objemu, zejména z důvodu obavy o narušení stavu veřejných financí. Německo zdůrazňuje svá již přijatá opatření na podporu ekonomiky s tím, že nové kroky podnikat nehodlá. Také jiné členské státy (např. **Španělsko**) již fiskální impulsy realizují samy. **Itálie a Polsko** již také reagovaly přijetím vlastních politik zaměřených zejména na podporu rodin s dětmi a chudých. **Francie** prozatím deklarovala podporu danému balíčku. **Velká Británie** Plán obnovy jednoznačně podporuje, podle již přijatých opatření je možné dovodit, že je především zastáncem snižování daní.¹⁹

¹⁸ Strategie bude podporována z veřejných prostředků a jejím cílem bude poskytnout přístup k širokopásmovému internetu i v oblastech s nízkou obslužností a vysokými náklady, kde trh řádně nefunguje. Cílem by mělo být dosažení 100% pokrytí vysokorychlostním internetem do roku 2010.

¹⁹ Mandát k účasti delegace ČR vedené místopředsedou vlády pro evropské záležitosti RNDr. Alexandrem Vondrou na zasedání Rady EU pro konkurenceschopnost, v Bruselu dne 1. 12. 2008, Mandát pro jednání náměstka ministra financí Ing. Tomáše Zídka na zasedání Rady pro ekonomické a finanční záležitosti ECOFIN dne 2. prosince 2008 v Bruselu

Česká republika plán přivítala a vyzdvihla navržený koordinovaný přístup k řešení krize, skutečnost, že plán vedle krátkodobých opatření zahrnuje i strukturální reformy a že je zakotven v Paktu stability a růstu a v Lisabonské strategii. ČR ovšem zdůrazňuje, že při naplňování plánu bude nutné respektovat kompetence členských zemí v oblasti fiskální a hospodářské politiky a navržený fiskální impuls považuje spíše za politickou deklaraci než reálný závazek (nejasná závaznost, vynutitelnost, rozdělení mezi členské státy). Dále zdůrazňuje, že členské státy mají různé startovní pozice a různé priority při výběru těchto opatření a měly by tedy mít možnost výběru opatření. Poukazuje také na fakt, že prostor ČR pro fiskální expanzi je omezen strukturálními deficity veřejných financí a problémy s jejich dlouhodobou udržitelností. ČR bude klást důraz na nutnost monitoringu a vyhodnocování přijatých opatření členskými státy a požadovala jako předsednický stát vyjasnění role EK a Rady při implementaci plánu a jeho řízení. EK by také měla podrobněji vyjasnit způsob aplikace Paktu stability a růstu v souvislosti s tímto plánem.

Dočasný rámec pro státní podpory

Součástí evropského plánu obnovy je také nový dočasný rámec Komise pro státní podpory, který má usnadnit zvládnutí současných ekonomických problémů. Jeho cílem je zajistit, aby banky dostatečně půjčovaly podnikům, umožnit společnostem s problémy s likviditou profitovat z dočasné pomoci prostřednictvím limitovaných podpor a nakonec také podnítit společnosti v pokračování investic do udržitelné budoucnosti, včetně rozvoje zelených produktů. Pro splnění těchto cílů **může členský stát do konce roku 2010 poskytnout společnosti za stanovených podmínek celkovou sumu do 500 000 EUR**, poskytovat **státní garance za půjčky za sníženou cenu**, poskytovat **subvencované půjčky, zvláště na výrobu zelených produktů** (které brzy splní standardy ochrany životního prostředí nebo je již překračují) a **poskytovat pomoc malým a středním podnikům prostřednictvím rizikového kapitálu až do výše 2,5 mil. EUR pro podnik** (místo současných 1,5 mil. EUR) v případě, že **alespoň 30 %** (místo současných 50 %) investic pochází **od soukromých investorů**.

Plány podpor členských států musí odpovídat výše zmíněným podmínkám a členské státy budou muset **nahlašovat** své plány podpor **Komisi**. Pokud je ovšem Komise schválí, **podpory poskytnuté jednotlivým společnostem již nebudou muset být ohlašovány**.²⁰

Rekapitalizace finančních institucí

8.12. 2008 publikovala Komise ve svém Sdělení detailní směrnice,²¹ jak mohou členské státy rekapitalizovat své banky v kontextu současné finanční krize, aby byly stabilizovány finanční trhy a zajištěna adekvátní úroveň půjček společnostem, ale zároveň nedošlo k významným narušením konkurence v souladu s pravidly EU o státní pomoci. Své opatření Komise zdůvodňuje tím, že krize v současné době začíná ovlivňovat reálnou ekonomiku a i finančně zdravé banky mohou potřebovat pomoc státu, aby zajistily adekvátní úroveň půjček pro

²⁰ Communication from the Commission - Temporary framework for State aid measures to support access to finance in the current financial and economic crisis - adopted on 17 December 2008,

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/temp_framework_en.pdf

²¹ Commission Communication Recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis: limitation of the aid to the minimum necessary and safeguards against undue distortions of competition. Adopted on 5 December 2008,

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/recapitalisation_communication.pdf

společnosti. Sdělení Komise doplňuje širší dokument přijatý 13. října 2008²² za účelem poskytnout **směrnice členským státům, jak adekvátně oceňovat státní kapitálové injekce do bank**. Adresuje také nutnost dostatečných **záruk**, že veřejný kapitál bude **použit pro udržitelné půjčky** do reálné ekonomiky, **ne k financování agresivního komerčního chování na úkor jiných společností**, které neprofitují z veřejných podpor.

Sdělení plně zohledňuje doporučení Evropské centrální banky a je založeno na stejných fundamentálních principech jako dokument z 13. října, tj. **že státní podpora pro banky nesmí vést k tomu, aby se banka těšila uměle vytvořené výhodné soutěžní pozici v porovnání s ostatními bankami** (nepobírající podporu) **například v jiných zemích**, musí být **časově omezená**, musí být jen **v objemu, který je nutný k řešení akutní krize** finančních trhů, aniž by z ní neoprávněně profitovali akcionáři v neprospěch daňových poplatníků, **soukromý sektor musí krýt podstatnou část nákladů** poskytnuté pomoci a musí existovat a být **dodržována určitá pravidla chování příjemce** (aby nedošlo ke zneužití podpory např. pro agresivní tržní strategii). Strukturální opatření pro finanční sektor jako takový i pro individuální restrukturalizované finanční instituce, které pobírají státní podporu, musí být **průběžně sledována**. Sdělení z 8. prosince navíc doplňuje dokument z 13. října tím, že **rozlišuje mezi fundamentálně zdravými bankami**, které dostanou dočasnou podporu a **bankami, jejichž obchodní model byl příčinou rizika nesolventnosti**. Těmto problematickým bankám bude poskytována **podpora za přísnějších podmínek**, především za podmínky **celkové restrukturalizace** zajišťující jejich dlouhodobou životaschopnost, včetně potřebných změn v managementu a korporátním řízení.

Komise také stanovuje **principy pro oceňování státních podpor do zdravých bank**, založené na základních sazbách, stanovených centrálními bankami, ke kterým je přičtena **riziková prémie**, která odráží rizikový profil banky, druh používaného kapitálu a úroveň záruk provázejících rekapitalizaci. **Rizikovější banky budou muset platit vyšší úhrady**. Oceňovací mechanismus by měl podle Komise obsahovat také dostatečný **stimul** k tomu, aby se **trvání státního angažmá snížilo na minimum**, například tím, že **úhrada se s časem zvyšuje**.

Členské státy mohou sestavit **plán rekapitalizace**, který je otevřený všem bankám, pokud je předem stanovena výše úhrad, která zajišťuje přiměřenou návratnost v průběhu času. Šest měsíců po zavedení individuálního opatření nebo po přijetí rekapitalizačního plánu musí členský stát zpravit Komisi o tom, jak byl státní kapitál použit. Zpráva musí také zahrnovat strategii pro fundamentálně zdravé banky a restrukturalizační plán pro problémové banky. Komise bude monitorovat a kontrolovat rekapitalizační opatření členských států.

Evropská komise přijala také mnohá další **horizontální opatření** v kontextu finanční krize, týkající se například **audiovizuálních služeb, uhelného průmyslu, loděářského průmyslu, poštovních služeb, výroby elektřiny, ocelářského průmyslu** apod.).²³

²² Communication from the Commission - The application of State aid rules to measures taken in relation to financial institutions in the context of the current global financial crisis – adopted on 13 October 2008, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/specific_rules.html

²³ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/specific_rules.html